

Oroszországba érkeztem, olyan színelőadásokat láttam, amiknek egyetlen ország se nyújthatja párját. Akár a Mayerhold rendezte Kaméliás hölgyet, vagy Kirson Csodálatos öntvényét néztem meg, akár Fletcher Spanyol plébánosát, a Második Kamaraszínházban, vagy a Lear királyt a Zsidó Színházban, — elámulok, ennyi pezsdülő színjátszókedély látán. Ez olyan erőt, dinamizmust és ragyogást kölcsönöz az előadásoknak, amilyen az Erzsébetkori angol színház óta ismeretlen.“

A XIX. CIONISTA KONGRESSZUS tárgyalásai, úgy ahogy azokat a külön erre az alkalomra kiadott *Kongress-Zeitung* közleményei vizsztatúkrözik, nem adnak hű képet sem a Palesztina levegőjét viharelőtti feszültségekkel telítő gazdasági, nemzeti és vallási ellentétekről, sem a zsidókérdés jelenlegi helyzetéről. Viszont még ezek a megfésült hivatalos szövegek sem egészen érdektelenek. Igen jellemző pl., hogy miről *nem* esett szó a kongresszuson s az á^e mód is, ahogy a nemzeti szocialista Németország antiszemita politikájával foglalkoztak.

A cionizmus a zsidókérdés teljes megoldását tekinti feladatának. Szokolov, a Cionista Világszervezet lelépő elnöke részletesen kifejtette megnyitó beszédében ezt a gondolatot, de sietett azt is hozzátenni, hogy a zsidó állam felépítésének előfeltétele a diaszpórában élő zsidók egyenjogúságának megvédése. „Áldatlan önbecsapás s végzetes tévedés azt hinni, hogy a cionizmus ellentéte az egyenjogósításnak vagy pedig pótléka lehet annak“ — mondotta. „A jogtalan gettó zsidóság csak gettót építhet. A Palesztinába meghalni vándorolt zarándokok társadalmának romjain nem lehet nemzeti otthont építeni“. Ezzel a követeléssel szemben jogosan felvethető az a kérdés, hogy mit tud és mit akar tenni a cionizmus azokért a zsidó tömegekért, melyek gazdasági létalapja az általános válság közepette rohamosan szűkül s melyeket a fasizmus Európa egyik technikailag legfejlettebb országában máris a jogtalanság, a megbélyegzettség és az elszigeteltség gettójába szorított. Az még vigasztaló is kevés, ha az északi faj kiválóságát magasztaló német fajelmélet elvetése mellett, bár szinte szégyelősen, idézőjelben „az idealista emberbarát és erkölcsös zsidó fajról“ beszélnek, s a zsidó nép sok évszázados üldöztetése ellenére való fennmaradását „az elszenvedett igazságtalanság tudatával s a passzív ellenállás hősiességével“ magyarázzák, amint Szokolov tette.

Tagadhatatlan, hogy a cionizmus komoly politikai tényező. Ahhoz, hogy az egész zsidó nép nevében beszéljen jogcíme ugyan nincs, hisz a kongresszusi választásokon csupán 634.000 választó vett részt, (a világon kb. 16 millió zsidó él) de az, hogy magának tulajdonítja a zsidókérdés megoldásának a feladatát szükségessé teszi a vele való komoly foglalkozást. Különbben is, a cionista kongresszusok már jóideje megszűntek a naiv széplelkek, fantaszták, hamis próféták, rabbinusok s hiú ügyvédek gyülekezete lenni. A cionizmus ma már olyan hangszer, melyen imperialista nagyhatalmak játszanak. Mögötte ott áll Anglia, Hitler-Németország együttműködik vele s Pilsudszki Lengyelországa felhasználja. Anglia hagyományosan óvatos és önző egyensúlypolitikájával természetesen nem mindig azt teszi, ami a cionista vezetőknek kedvez. Ilyen esetekben tiltakoznak Anglia eljárása ellen, ahogy a nemzeti szocialista Németország ellen tiltakoznak —és üzleteket kötnek velük. Az utolsó két év alatt Palesztina 13 millió márka értékű német árut vett, míg Németország csupán 700.000 márkát importált Palesztinából. A németekkel kötött transzfer egyezmény kérdésében tört ki a kongresszus egyik leghevesebb botránya s vele kapcsolatban Ben Gurion-nak, a palesztinai

reformista Szakszervezeti Szövetség (az u. n. *Hisztadruth*) vezetőjének jutott az a feladat, hogy a fasiszta jellegű „Zsidó állampárt“ képviselőjével szemben a transzfer egyezményt védelembe vegye. Ben Gurion, mint a Cionista Világszövetség Végrehajtó bizottságának tagja különben is szerepet játszott a kongresszuson. Az immár harmadik éve tartó palesztinai konjunktura optimizmusától fűtött referátumában olyan imperialista étvágnak adott kifejezést, mely fölött, minden donkisotti neveltségessége mellett sem lehet szótlánul elhaladni. „Meg kell hódítsuk a tengert. Nem csak a Földközi tengert. 250 kilométer hosszú út vezet Akabáig, a Vörös tengeri kikötőig. Odáig kell befolyásunkat kiterjesztenünk. S onnan kiindulva egész Keletet befolyásunk alá kell vonnunk. A Szezi-csatorna mesterséges képződmény, melytől teljesen függetlenítenünk kell magunkat...“ Ugyancsak Ben Gurionra hárult az a szerep, hogy a hivatalos szónokok sorába elintézte a cionista mozgalom egyik legsúlyosabb kérdését: az oroszországi zsidó telepítések (krimi autonóm területek, Biró-Bidzsán) s az ottani zsidóság produktivizálásának a kérdését. „Mikor tanui vagyunk annak, ami a zsidó népben most történik, úgy feléled szemünk előtt a hajdamások, a spanyol inkvizíció és a keresztesháborúk ideje. De azzal a nagy különbséggel, hogy akkor még nem létezett a cionizmus...“ Könnyen válaszolhatnánk erre a látszólag naiv beállítással, hogy „akkor“ nem volt imperializmus, faszizmus, nem volt szocialista munkásmozgalom és épülőben levő szocialista állam sem, de pár sorral tovább kitűnik, hogy nem tájékozatlansággal állunk szemben. „25 évvel ezelőtt, — mondta u. i. Ben Gurion, — a nagyszámú orosz zsidóság állott úgy politikailag, mint szervezetileg a világ zsidóságának az élén. De ma le van szakítva a zsidó nép testéről. Ez a veszteség igen nagy és fájdalmas. De az orosz zsidóság elszakítása és elszigetelése, reméljük, nem végleges s minden bizonnyal eljön majd az az idő, amikor mint szabad, szerves és alkotó rész tér vissza közénk.“ Ez a remény sokat sejtet, bár Ben Gurion kifejezésmódja nem olyan nyílt, mint egy „polgári“ delegátustársáé, aki kijelentette, hogy ő nem akarja ugyan Hitlert dicsérni, de mit történt volna, ha Németországban nem Hitler, hanem hitlerellenes front jutott volna uralomra? A hallgatás is jelent valamit. Ben Gurion s összes társai hallgattak arról, hogy míg Németország hivatalos állami politikává emelte a pogromantiszemitizmust, addig Biró Bidzsánban megalakult az első független zsidó államszervezet. Szinte hihetetlen, hogy zsidó „nemzeti“ gondolkodású emberek ennyire érdektelenek a zsidó népi élet ilyen jelentőségű eseményével szemben és hogy tudni sem akarnak a krimi és ukrajnai nemzeti rajonokban letelepített 300.000 zsidó parasztról, a többszázezerre rugó zsidó ipari munkásról, sem pedig a jiddisnyelvű nemzeti kultúra halhatatlan tempójú és méretű fejlődéséről.

A kongresszus jelentései a konjunktura szülte bizakodás jegyében hangzottak el. De a hivatalos adatok sem tudták eltussolni az utóbbi évek tagadhatatlan fejlődésének néhány döntőfontosságú szépséghibáját. A palesztinai bevándorlás 1933- és 34-ben túlhaladta a 100.000 lelket s ez rekordteljesítményt jelent. De a bevándorlók között jelentősen visszaesett a munkások számaránya, mely 1933-ban még 62,5%-ot tett ki. Ez arra mutat, hogy a palesztinai bevándorlás lehetősége mindinkább elzárul a szegényebb zsidó rétegek előtt. Keserű panaszok hangzottak el a földspekuláció ellen, mely az árakat több, mint kétszeresükre verte fel. Elvben minden szónok megegyezett abban, hogy a mezőgazdasági településnek az összbevándorlás legalább egy harmadát kell kitennie, de a tényleges helyzet egész más képet mutat. Az 1931-es statisztikai felvéte-

lezések szerint Palesztina zsidó lakosságának csupán 15%-a foglalkozott földműveléssel s *Ruppin* jelentéséből kitűnik, hogy a bevándorlási hullám ezt a magában véve is kedvezőtlen arányszámot még tovább is rosszabbította. Ami a földet illeti, úgy az arab őslakók igen kemény ellenállást tanusítanak. A cionista tényezők bevallják, hogy a földvásárlás Palesztinában egyre nehezebb; ha mégis föld kerül a piacra, úgy horribilis árat kérnek." *M. Shertok*, a Hisztadrut egyik vezetője a következőket mondta referátumában: „Nem azért nehéz Palesztinában földet vásárolni, mert a törvények korlátozzák, folyik a spekuláció és ellenséges a hangulat, hanem mert az ország lakott terület és a benne lakó népesség megdolgozza a földet". Jellemző, hogy ez a gondolkozás a spekulációt és a korlátozásokat is jogosultabbnak tekinti, mint az arabok jogát, mellyel szemben a „feltartóztatlan történelmi erő" misztikus ízű, valójában imperialista színezetű szólását halljuk. Ugyancsak az ezeréves szerzett jogoknak az alapján ujitotta meg a kongresszus a demokratikus népképviseleti alapon megválasztandó parlament gondolata elleni tiltakozást — mert abban az ország 10 százalékát kitevő lakoságnak döntő többsége lenne.

A kongresszus a németországi zsidók üldöztetése fölött „gyász" jeléül felfüggesztette egy délelőtti üléseit. Később határozatilag is tiltakozott a német zsidók páriákká való lefokozása ellen. E körül a határozat körül hosszú és kinosságában végtelenül jellemző huzavona folyt. A német cionisták vezetője, *Kurt Blumenfeld*, minden erejével tiltakozott az ellen, hogy a kongresszus a német zsidók ügyével egyáltalán foglalkozzék. Dr *Weizmann*, a kongresszus elnöke, kit újból megválasztottak a cionista világszervezet elnökévé is, diplomatikusan az egyik bizottság zárt ülése elé akarta utalni a „kényes" kérdést. Végül *Stephen Wise* amerikai delegátus mégis csak felszólalhatott a plenáris ülésen a német zsidók ügyében. De a „csillapítás" és eltussolás taktikája újból győzött. A cionista vezetők jó része angol állampolgár s úgy látszik alaposan elsajátította az angol politika módszereit. Ennek az állásfoglalásnak az a kiindulópontja, hogy az új németországi antiszemita hullámot a külföldi tiltakozások idézték elő. Ez nyilvánvalóan tévedés. A német zsidókon pillanatnyilag csak a külföld segíthet. S a kongresszusnak épp az lett volna a feladata, hogy a segítséget kérje. Nem tette. S ezzel csak újból dokumentálta, hogy a zsidó nacionalizmus épp úgy elárulja a népi érdekeket, mint minden más hamis nemzetieskedés.

„Könnyű óriás méretű terveket szőni, könnyű szerencsétlen népünknek nagy ígéretek tenni, de a legnagyobb bűn a nép és a zsidó történelem előtt könnyelműen oly reményeket ébreszteni, melyeket képtelenek vagyunk valóra váltani" — mondotta a kongresszus egyik hivatalos szónoka. A zsidó néptömegek már most is számtalan be nem váltott ígértért s hamis reményért vonhatják felelősségre a cionista mozgalom hatalmasait.

(Oradea)

Bihari Béla

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI BIRALAT KÉRDÉSÉHEZ. Dési-Huber István munkásfestőt munka közben kötözte tétlenségbe a tüdővész. Micsoda forrongó, kereső és izgalmas munkát szakít félbe ez a betegség. Dési-Huber képei, ezek a nyugodt tónusú művészi higgadtságot tükröző vásznak mennyi kinlódást és verejtéket takarnak. A fejlődés mögött hány álmatlan éjszaka töprengő nyugtalansága vibrál s az emberi és művészi lelkiismeretnek micsoda erőfeszítése, hogy harmonikus összeforrottságban jelenjék meg a művészi kifejezés és a szándékosan al-